

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak – Kereskedelem, növekedés és fejlődés – A leginkább rászoruló országokra szabott kereskedelmi és beruházási politika kialakítása

(COM(2012) 22 final)

(2012/C 351/17)

Előadó: **Evelyne PICHENOT**

2012. január 27-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Kereskedelem, növekedés és fejlődés – A leginkább rászoruló országokra szabott kereskedelmi és beruházási politika kialakítása

COM(2012) 22 final.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció 2012. szeptember 5-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2012. szeptember 18–19-én tartott, 483. plenáris ülésén (a szeptember 18-i ülésnapon) 127 szavazattal 1 ellenében, 6 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Háttér

Az Európai Bizottság *A leginkább rászoruló országokra szabott kereskedelmi és beruházási politika kialakítása* című, 2012. évi közleményében ⁽¹⁾ az elmúlt évtized határozott, a kereskedelem és a fejlesztés összekapcsolását célzó politikáját értékelve szerény sikerekről számol be a mai, mélyreható változások jellemezte világban. Napjainkban a világkereskedelemnek több mint 50 %-át a fejlődő országok bonyolítják. A déli félteke országai közötti kereskedelem komoly fejlődési potenciált ígér a következő évekre. Maguk a kereskedelmi korlátok is megváltoztak: eltérbe kerültek az olyan nem vámjellegű korlátok, amelyek jelentősen hátráltatják a fejlődő országok exporttevékenységét.

Az EGSZB mindezt figyelembe véve hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a fejlődő országoknak jobban meg kell találniuk a helyüket a regionális és nemzetközi kereskedelemben. Támogatja az Európai Unió elkötelezett kiállását a multilaterális politika, illetve a legkevésbé fejlett országok (LDC-országok) számára kedvező WTO-megállapodás mielőbbi megkötése mellett. Ugyanakkor emlékeztet rá, hogy a kereskedelem eszköz, és nem önmagáért való cél. Átalakulóban lévő, soha nem látott környezeti kockázatok és növekvő egyenlőtlenségek által fenyegetett világunkban ma az a legfőbb kihívás, hogy a kereskedelmi politikák igazodni tudjanak a fejlődés új, inkluzívabb és fenntarthatóbb útjaihoz.

1.2 Az EGSZB által támogatott fellépések

A kereskedelemről, a beruházásról és a fejlődésről szóló új közleményben az Európai Bizottság főigazgatóságai közötti hatékony együttműködés gyümölcset üdvözölhetjük. Az

EGSZB nagyra értékeli a civil társadalom kiváló minőségű részvételét a nyilvános konzultációban, valamint a látélet pontosságát, amelyet a következetességre és a változtatási program ⁽²⁾ kereskedelmi aspektusainak megvalósítására irányuló szándék vezérelt. Különösen öröndetesnek tartja a kereskedelmi politikák hatására, nyomon követésére és értékelésére helyezett hangsúlyt, ami jobb alapokat teremthet a kereskedelem és a fejlesztés pragmatikus összekapcsolásának koncepciójához. Az EGSZB partnereivel együtt maga is részt vesz e nyomonkövetési tevékenységben, és kívánatosnak tartja az egyes fejlődő országokat súlyosan érintő kereskedelmi és beruházási korlátok elemzését.

Az EGSZB egyetért azzal, hogy nagy hangsúlyt kell helyezni a magánszektorbeli szereplők – főként a kis- és középvállalkozások – hitelhez jutására és kereskedelmi tevékenységük segítésére, illetve a mezőgazdasági kistermelők közötti helyi és regionális szintű kereskedelem támogatására. Az EGSZB emlékezteti a fejlődő országok vezetőit arra, hogy milyen fontos biztonságos beruházási környezetet teremteni saját nemzeti területükön, illetve hogy milyen döntő szerepet játszik a termelési kínálat a fejlődésben.

Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság Fejlesztési és Együttműködési (DEVCO) Főigazgatóságának a strukturált fejlesztési párbeszéd kialakítására irányuló, „Policy Forum for Development” elnevezésű kezdeményezését, amelynek köztes fázisa 2013-ban ér véget.

1.3 Az EGSZB által bírált fellépések

A világban zajló mélyreható változások, az éghajlatváltozás égető problémája és a feltörekvő és nem feltörekvő országok

⁽¹⁾ *Kereskedelem, növekedés és fejlődés – A leginkább rászoruló országokra szabott kereskedelmi és beruházási politika kialakítása*, COM(2012) 22 final.

⁽²⁾ *Változtatási program: az EU fejlesztéspolitikájának hathatósabbá tétele*, COM(2011) 637 final.

között egyre mélyülő szakadék ellenére a közlemény megelégszik a politikák kiigazításával és az általános preferenciarendszer (GSP) reformjának utólagos igazolásával. A megújult fejlesztési szemléletmód kialakítását mind az Európai Uniónak, mind a partnerországoknak prioritásként kell kezelniük, és meg kell erősíteni az utóbbiak kapacitásait az inkluzív és fenntartható fejlődés megvalósítása érdekében. Az EGSZB a civil társadalom részvételével zajló széles körű vita folytatását sürgeti az ebbe az irányba történő haladás érdekében.

A közlemény egyébként korlátozottan tárgyal egyes fontos témákat. Nevezetesen nem vonja le a megfelelő következtetéseket a kereskedelem széttöredezettségéről készített elemzéseiből. A közlemény megerősíti, hogy a kereskedelemben ma három országcsoporthoz rajzolódik ki: az LDC-országok, melyek részesedése a globális kereskedelemről elenyésző marad, a gyorsan növekedő feltörekvő országok, illetve a két csoport között elhelyezkedő „köztes” országok. Mivel a közlemény a „leginkább rászoruló országokra” összpontosít, csak érintőlegesen említi meg a „köztes országokkal” szembeni kereskedelmi bánásmód kérdését, holott ezek alkotják a fejlődő országok többségét. Egy szigorúbb GSP nem helyettesítheti a fejlesztési stratégiát.

Végezetül az EGSZB óva int a pusztán a jövedelmen (GDP) alapuló differenciált bánásmód alkalmazásától az országok között. A fejlődő országok közötti megalapozottabb differenciálás, amely túllép a nemzeti jövedelem kritériumán (az LDC-országok esetében már alkalmazzák ezt a megközelítést), ígéretes kísérlet, amelyet az EU-nak továbbra is támogatnia kell a nemzetközi fórumokon. Ezt a kérdést az EU-nak haladéktalanul fel kellene vetetnie a 2015 utáni időszak millenniumi fejlesztési céljairól és a fenntartható fejlődés célkitűzéseiről folytatott vita napirendjére.

1.4 Az EGSZB ajánlásai

Az EGSZB emlékeztet a *sui generis* fejlesztési stratégiák kidolgozásának fontosságára, melyek ötvözik a bel- és a kereskedelmi politikát, a fenntartható és inkluzív növekedés távlatát tartva szem előtt. A jogállamiság megerősítését, a piac működési zavarainak korrigálását, illetve a gazdasági és emberi környezet biztonságossá tételét célzó belpolitikai intézkedések elengedhetetlen részei a fejlesztési stratégiáknak. Ezen elemek nélkül a kereskedelem fejlődéséhez való hozzájárulása jelentéktelen és korlátozott marad, főként a mezőgazdaság területén.

Az EGSZB megismétli azt az ajánlását, amely szerint a fenntartható fejlődésről készült hatástanulmányokat a kereskedelmi politikák következményeinek tágabb értékelési ciklusába kell beilleszteni, mely az előzetes értékeléstől az utólagos értékelésig terjed, és az értékelésnek figyelembe kell vennie az Európa 2020 stratégia európai célkitűzéseit.

Az EGSZB arra biztatja az Európai Uniót, hogy szorosabban építse be a fejlődő országokra vonatkozóan kidolgozott kereskedelmi stratégiájába a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) 2012. júniusi következtetéseit a szociális védelem alapelveiről.

Az EGSZB azt ajánlja, hogy a fenntartható fejlődésre vonatkozó rendelkezéseket be kell építeni a szabadkereskedelmi megállapodások általános értékelésébe, e megállapodásoknak az EGSZB keretén belül elvégzett rendszeres nyomonkövetési és utólagos

értékelési eljárásain keresztül. Az EGSZB egyébként kívánatosnak tartja, hogy bármilyen kereskedelmi megállapodás fenntartható fejlődési rendelkezései foglalják magukban azt a konkrét kötelezettséget, hogy nyomon kell követni és értékelni kell, milyen hatással van az egész megállapodás a fenntartható fejlődésre.

Az EGSZB arra biztatja az EU-t, hogy határozottabban támogassa a multilaterális fórumokon az LDC-országokból származó áruk vám- és kvótamentes hozzáférését. Az Unió prioritásává léphetne elő, hogy az EU megerősítse az LDC-országok tárgyalási kapacitásait, annak érdekében, hogy azok a déli félteke országai között létrejövő kereskedelmi megállapodásokat írhasanak alá.

Az EGSZB arra kéri az EU-t, hogy tekintettel a holtpontra jutott helyzetre, vizsgálja meg a gazdasági partnerségi megállapodások (GPM) jövőjét. Az EGSZB azt szeretné, ha szorosan bevonná ebbe a munkába, és hasznosnak tartaná, ha e vita során jobban figyelembe vennék a „köztes országok” sajátosságait.

2. A nemzetközi kereskedelem széttöredezettségéből levonandó tanulságok

2.1 2006-tól fogva – az ipari forradalom óta első ízben – a fejlődő országok részesedése a nemzetközi kereskedelemben meghaladja az 50 %-ot. Immár tíz éve megfigyelhető, hogy a fejlődő országok és a fejlett országok bevételei egyre jobban közelítenek egymáshoz – e folyamatot „felzárkózásként” szokás emlegetni. E két jelenség összefügg a világszerte egyre csökkenő vámakadályokkal, illetve a feltörekvő országok – különösen Kína – világkereskedelemben játszott szerepével. Az ipari csere-folyamatok földrajzilag Ázsia felé tolódnak el, a mezőgazdasági tevékenységek pedig Brazília felé. Ezzel egy időben a kereskedelem összetétele is változik, miután a termékek kereskedelméhez bizonyos feladatok kereskedelme is társul – a világban értékesített termékek többsége köztes termék, nem pedig késztermék. Három országcsoporthoz rajzolódik ki: az LDC-országok, melyek részesedése a globális kereskedelemről elenyésző marad, a gyorsan növekedő feltörekvő országok, illetve a „köztes” országok; ez utóbbi csoportba tartozik a fejlődő országok többsége.

2.2 A gazdasági felzárkózás közelmúltbeli teljesítményének háttérben ugyanakkor jelentős eltérések mutatkoznak az egyes országok között a konvergencia sebessége tekintetében, a nem feltörekvő fejlődő országok rovására. Ebből a szempontból a legszegényebb országok és a többi ország között egyenlőtlenek a kereskedelmi feltételek. Jóllehet minden ország nyer a kereskedelemmel, egyes speciális területeknek nagyobb a hozzáadott értékük másokénál, és a (viszonylag) legkevésbé jövedelmező területek még ma is a legszegényebb országoknak jutnak osztályrészül. Ezek az országok néhány kitermelhető nyersanyag és trópusi mezőgazdasági termék értékesítésének „csapdájában” vergődnek, ami önmagában ugyan kereskedelmi előnyöket kínál nekik, de az ebből származó jövedelmük az ipari és szolgáltatói tevékenységekkel összevetve folyamatosan csökkenő tendenciát mutat.

2.3 A bányászatból származó nyersanyagok és a mezőgazdasági termékek árának – a feltörekvő országok által támasztott kereslet emelkedése miatti – folyamatos növekedése látszólag busás hasznot hajt az említett termékeket exportáló fejlődő

országoknak, de valójában éppen ellenkezőleg könnyen primer szakterületekre korlátozhatja őket, kiszolgáltatva gazdaságukat „a nyersanyagok átkának” (gyenge ellenálló képesség a külső sokkhatásokkal szemben, az exportjövödelmek és az állami költségvetés bizonytalansága, tendencia az extraprofit felhalmozására és a fegyveres konfliktusok finanszírozására), az átváltási árfolyamok túlértékeltségének (*Dutch disease*), valamint a földharácsolás jelenségének. Az export diverzifikálása elengedhetetlen feltétele egy gazdaság fenntartható növekedésének. Ugyanakkor a piacok tovább erősíthetik a fejlődő gazdaságok hagyományos függését az említett termékektől.

2.4 A gazdasági felzárkózás egyúttal az országon belüli egyenlőtlenségek növekedésével is együtt jár. Az állam felelőssége biztosítani a kereskedelmi nyitástól befolyó bevételek igazságos felosztását a gazdaság egészén belül és a különböző területek között. A kereskedelemről és a növekedésről származó jövedelmek spontán módon nem forognak vissza a gazdasági szereplők mindegyikéhez, főként nem a legsebezhetőbb szegmensekbe. Ezért is fontos olyan *sui generis* fejlesztési politikákat kidolgozni, amelyek ötvözik a bel- és a kereskedelmi politikát, a közös növekedés távlatát tartva szem előtt. A szűk adóbevételi alappal és gyengébb költségvetési kapacitással rendelkező fejlődő országok ezen a téren újabb hátrányokat szenvednek el.

2.5 A kereskedelem földrajzi eloszlásához és összetételéhez hasonlóan maguk az ipari és kereskedelmi politikák is átalakulóban vannak. Az elmúlt tíz évben megváltozott a fejlődő országok részvételének foka a nemzetközi kereskedelemben, a kereskedelmi preferenciák erodálásának és a regionális és kétoldalú megállapodások elszaporodásának köszönhetően. Munkadokumentumában az Európai Bizottság megállapítja, hogy a világkereskedelemben folytatódik az LDC-országok marginalizálódása. A 2002-es közleményben megjelenő, a dohai fejlesztési ciklus kiteljesítését célzó határozott koncepció nem bizonyult elegendőnek az LDC-országok világkereskedelmi részvételének számottevő növeléséhez, így az ügyletek szinte teljes egészében „nélkülük” kötődnek.

2.6 A verseny immár nem a határokon, hanem magukon az országokon belül zajlik. Lényegében elmondható, hogy a kereskedelmi korlátok néhány vámtétel kivételével egyre inkább nem vámjellegű akadályok – például szabványok, kódok, támogatások és szabályozások – formáját öltik. Ebből a szempontból a BRICS-országok előretörése a nemzetközi kereskedelemben nem kizárólag a kereskedelmi nyitás előnyeinek eredménye, inkább a világos, jól tervezett, adekvát és autonóm fejlesztési stratégiáké, melyek a határozott állami szintű politikát piacösztönző intézkedésekkel ötvözik. A globalizáció kontextusában a fejlesztési stratégia és a tervezési képességek hiánya a legkevésbé fejlett országokat további hátrányba hozó harmadik egyenlőtlenségi tényező.

2.7 A szakosodott kereskedelemről származó jövedelmek egyenlőtlensége, a zöld és inkluzív növekedés finanszírozási képességének egyenlőtlensége, és végezetül a fejlesztési stratégia kidolgozását, ütemezését és irányítását lehetővé tevő politikai kapacitások terén mutatkozó egyenlőtlenségek háromszoros hátrányba hozzák a legkevésbé fejlett országokat a „modern” kereskedelemben. E tényezők összefüggnek egymással, és szükség szerűen tovább súlyosbodnak, ha nem kerül sor olyan megfelelő kollektív fellépésre, amely a kereskedelmi politikákat,

a beruházási politikákat és a fejlesztési együttműködési politikákat egyesíti a millenniumi fejlesztési célok 8. célkitűzésének szellemében.

3. Az Európa 2020 stratégiával koherens európai stratégiai szemléletmód szükségessége átalakuló világunkban

3.1 A kereskedelemről, a növekedésről és a fejlesztésről szóló európai bizottsági közlemény megerősíti a 2002-es közlemény főbb elvi alapvetéseit, ugyanakkor hangsúlyozza, hogy különbséget kell tenni a fejlődő országok között, és azokra kell összpontosítani, amelyeknek a legnagyobb szükségük van segítségre. A fenti megállapításból kiindulva az Európai Bizottság a következő hat prioritást jelöli meg a jelenlegi évtizedre: célirányosabb kereskedelmi preferenciák, hatékonyabb kereskedelemösztönző támogatások, a közvetlen külföldi beruházások előmozdítása és védelme, az átfogó szabadkereskedelmi megállapodásoknak – az adott ország bevételeit szem előtt tartó – rugalmasan módosítható kitérője, a jó kormányzás előmozdítása (ideértve a fenntartható fejlődést is), és végül a legsebezhetőbb országok ellenálló képességének megerősítése a külső és belső sokkhatásokkal szemben.

3.2 Az EGSZB támogatja ezeket a folyamatosság jegyében meghatározott prioritásokat, de hangsúlyozza, hogy ezek csak részben adnak választ a fejlesztési politika előtt álló három nagy aktuális kihívásra. A kereskedelemről, a növekedésről és a fejlődésről szóló új közlemény alapját a témában 2011-ben szervezett, figyelemre méltó nyilvános konzultáció során begyűjtött, kiemelkedően hasznos anyagok képezik, és létrejött a főigazgatóságok közötti hatékony együttműködés gyümölcseként üdvözlendő. Kiegészíti a kereskedelemről, a növekedésről és a globális ügyekről kiadott közleményt, azonban továbbra is ez utóbbi marad a kereskedelem és az Európa 2020 stratégia összekapcsolásának gerince. A konkrét közleményben tapasztalható bizonyos előrelépések – például a fejlődő országok közötti fokozott különbségtétel és a magánszektorbeli szereplőkre helyezett nagyobb hangsúly – mellett a kereskedelem és a fejlesztés közötti kapcsolatról szóló közlemény nem kínál új jövőképet.

3.3 Amint maga a közlemény és az azt megelőző tanulmány is kiemeli, a globális piacba való integrálódás nem önmagáért való cél, és nem is alkotja a fejlődés elegendő feltételét. A kereskedelmi nyitás és a piachoz való hozzáférés önmagukban nem képeznek fejlesztési stratégiát: csupán annak alkotóelemei. A jogállamiság megerősítését, a piac működési zavarainak korrigálását, illetve a gazdasági és emberi környezet biztonságossá tételét célzó belpolitikai intézkedések elengedhetetlen részei a fejlesztési stratégiáknak, és a kereskedelem nyereségességének előfeltételeit alkotják, főként a mezőgazdasági területen.

3.4 A közös fejlesztési elképzelések, illetve a külső piacokhoz való előnyös hozzáférést biztosító olyan politikai kezdeményezések, mint a GSP és az Európai Unió által bevezetett gazdasági partnerségi megállapodások (GPM), önmagukban nem tudták kiváltani a remélt látványos növekedést. A legaggasztóbb tény nem az, hogy ezek a kezdeményezések milyen szerény gazdasági előnyökkel jártak a fejlődő országok számára, hanem az, hogy a kezdeményezések milyen csekély politikai fogadókésziségre találnak az érintett fejlődő országokban. Az Uniónak

érdemes volna – mind saját, mind a partnerországok érdekében – világosabban meghatározni, hogy pontosan milyen mértékű előnyöket vár a vámjellegű és nem vámjellegű akadályok enyhítésétől. Végezetül az Uniónak igazolnia kellene az AKCS-országok irányában folytatott külpolitika koherenciáját, amely a kereskedelemben a regionális dimenziót részesíti előnyben (GPM) ⁽³⁾, holott ugyanezekben a régiókban a fejlesztéssel és növekedéssel kapcsolatos politikák nemzeti alapon működnek.

3.5 Ugyanez a megállapítás vonatkozik a multilaterális szintre is. Míg az éghajlatváltozással kapcsolatos tárgyalásokon megfigyelhető, hogy a fejlődő országok – különösen a nem feltörekvő fejlődő országok – magukévá tették a tárgyalások tétjeit, ugyanezek az országok politikailag alig vagy semmilyen mértékben nem vesznek részt a dohai ciklusban. A kereskedelmet ösztönző támogatás kedvezményezett országainak prioritásai és szükségletei egyébiránt kevésbé körvonalazottak, mivel az adott országoknak nincs elegendő politikai kapacitásuk és mozgásterük fenntartható fejlesztési stratégiák kidolgozásához.

3.6 Az Európai Unió mentségére legyen mondva, hogy a nemzetközi fejlesztési együttműködés továbbra is a szuverén nemzetállamok közötti megállapodások szellemében épül ki. A gyakorlatban azonban ezt a diplomáciai tevékenységet olyan országokkal folytatják, melyek korlátozott kapacitású, sérülékeny államok. Ennek jelenleg az a következménye, hogy a kereskedelem kimarad a fejlesztési stratégiákból és a támogatások ütemezéséből. Egy megújult fejlesztési szemléletmód kialakítását az Uniónak és partnerországainak is prioritásként kell kezelniük, s az utóbbiak kapacitásait ennek megfelelően meg kell erősíteni. A nemzeti politikák végrehajtása az egyik kulcsa annak, hogy a kereskedelem a fejlődés mozgatórugójává válhasson. Rövid távon a fejlesztési célú kereskedelem a pragmatizmusnak, a tapogatózásnak és a kísérletezésnek kell jellemeznie az EU fellépéseit, hozzájárulva a fenti szemléletmód kialakításához az Európa 2020 stratégiával összhangban.

4. A kereskedelem és a beruházások pragmatikus koncepciója a fejlesztési szemléletmód szolgálatában

4.1 A kereskedelem hatásainak nyomon követéséhez és elemzéséhez szükséges kapacitások és módszerek fejlesztése

4.1.1 A kereskedelem és a fejlesztés közötti empirikus kapcsolat arra kényszerít bennünket, hogy pragmatikus koncepciót dolgozzunk ki a kereskedelmi politikákról, a kísérletezés és a tanulás jegyében. Azt, hogy egy adott kereskedelmi megállapodás kedvez-e a fejlődésnek vagy sem, *előzetesen* nem határozható meg és jelenthető ki. Az EGSZB megismétli egy korábbi véleményben kifejtett ajánlását, amely szerint a fenntartható fejlődésről készült hatástanulmányokat a kereskedelmi politikák következményeinek tágabb értékelési ciklusába kell beilleszteni, mely az előzetes értékeléstől az utólagos értékelésig terjed, és figyelembe veszi az Európa 2020 stratégia európai célkitűzéseit.

⁽³⁾ Ld. a Dominikai Zárónyilatkozatot, az AKCS-EU országok gazdasági és társadalmi szervezeteinek 12. regionális szemináriumához kapcsolódóan, 2012. július 5–6., <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-acp-eu-twelfth-regional-seminar-fd.24031>.

4.1.2 A nyomonkövetési és értékelési folyamatra különösen nagy szükség van a kereskedelmi megállapodásokat kísérő politikákban, hogy sorozatos felülvizsgálatok révén javítani tudjuk ezek hatékonyságát. Ugyanez mondható el a „fenntartható fejlődési” rendelkezések elemzéséről is, amelyek kapcsán az EGSZB újra hangsúlyozza, hogy az Unió minden kereskedelmi megállapodásába bele kell foglalni őket. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a fenntartható fejlődésre vonatkozó rendelkezéseket be kell építeni a szabadkereskedelmi megállapodások általános értékelésébe, e megállapodásoknak az EGSZB keretén belül elvégzett rendszeres nyomonkövetési és utólagos értékelési eljárásain keresztül. Az EGSZB egyébként kívánatosnak tartja, hogy a tárgyalások tárgyát képező fenntartható fejlődési rendelkezések foglalják magukban azt a konkrét kötelezettséget, hogy nyomon kell követni és értékelni kell, milyen hatással van az egész megállapodás a fenntartható fejlődésre.

4.1.3 Az Unió által a fejlődő országoknak kínált kereskedelmi könnyítések és különböző piaci hozzáférési módok (különleges és megkülönböztetett bánásmód, GPM, GSP stb.) hatékonyságának és hatásának rendszeres értékelése egyúttal lehetővé teszi az uniós politikák korunkban létfontosságú elemeinek megerősítését. A tudományos igényű és független hatáserkékelés a hivatalos fejlesztési támogatásra (ODA) vonatkozó politikák új alapokra helyezésének központi eleme. A 2010-ben több mint 10 milliárd eurós keretből gazdálkodó kereskedelmi támogatás hatékonyabb és célirányosabb lehetne a hatásainak értékelésére szolgáló mutatók kidolgozása révén.

4.1.4 A GSP-n túlmenően más, a fejlődő országok számára hasznosnak ígérkező cselekvési területek is kihasználatlanul maradnak. Az EGSZB egy korábbi véleményével összhangban támogatja az EU minden olyan kezdeményezését, amelynek célja arra bátorítani a fejlődő országokat, hogy alkalmazzák az élelmiszerbiztonságra vonatkozó rendelkezéseket. Különösen fontos, hogy ezek az országok többoldalú, regionális és kétoldalú kapcsolataikban könnyebben kiaknázhassák a rendelkezésre álló kereskedelmi eszközöket – például védintézkedésekhez folyamodhassanak, amennyiben jelentősen megnövekszik az olyan termékek behozatala, amelyek veszélyeztethetik a helyi élelmiszer-termelést ⁽⁴⁾ – illetve az, hogy mérhető legyen ezek hatása.

4.1.5 Az EGSZB megismétli egy korábbi véleményében már kifejtett ajánlását ⁽⁵⁾, amely szerint forrásokat és rendszeres támogatást kell biztosítani az átláthatóság és a nyomon követés fejlesztéséhez és a méltányos kereskedelem hitelességének növeléséhez. Az EGSZB emellett támogatja a méltányos kereskedelem hatásainak rendszeres értékelését, nem csupán a feltételezett kedvezményezettek szempontjából, hanem az azonos terméket előállító régiók támogatásban nem részesülő termelőinek szempontjából is.

⁽⁴⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Kereskedelem, növekedés és globális ügyek – A kereskedelem-politika mint az Európa 2020 stratégia kulcseleme – COM(2010) 612 final – HL C 43., 2012.2.15.

⁽⁵⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak – Hozzájárulás a fenntartható fejlődéshez: A méltányos kereskedelem és a fenntarthatóságot garantáló nem kormányzati kereskedelmi rendszerek szerepe – COM(2009) 215 final – HL C 339., 2010.12.14.

4.1.6 A fejlesztést szolgáló politikák koherenciájával kapcsolatos 2010-2013-as munkaprogram szerint feltétlenül értékelni kell az EU részvételével kialakított kereskedelmi rendelkezések következetességét, különös tekintettel a gyógyszerekhez való hozzáférésre, a szellemi tulajdonjogokra és a méltányos munkára. Az EGSZB arra biztatja az Uniót, hogy szorosabban integrálja a fejlődő országok számára kidolgozott fejlesztési stratégiájába az ILO 2012. júniusi következtetéseit a szociális védelem alapelveiről.

4.1.7 Az EGSZB támogatja a kereskedelmi és beruházási korlátok nyomán követésének és értékelésének kiterjesztését, amely korlátok az egyes fejlődő országokat is hátrányosan érintik.

4.1.8 Ahhoz, hogy hatékony legyen és a kereskedelmi politikáknak – a fejlődés irányába mutató – reformját eredményezze, e tanulási és értékelési folyamatnak a jelenlegi gyakorlatokon túlmutató módon széles körben be kell vonnia a civil társadalmat, különös tekintettel a kereskedelmi megállapodások és gazdasági partnerségek nyomonkövetési mechanizmusaira.

4.2 A fejlődő országok magánszektorbeli szereplőinek támogatása

4.2.1 Az EGSZB nagyra értékeli, hogy a közlemény hangsúlyt helyez a magánszektorbeli szereplők kulcsfontosságú szerepére, különös tekintettel a mezőgazdasági kistermelőkre és a kisvállalkozásokra, amelyek számos fejlődő ország gazdaságának vázát alkotják. Hangsúlyozza, hogy fontos előmozdítani a felelős gazdálkodás magatartását, bátorítani a magánszektor és az állami szektor közötti partnerségeket, és elismerni az olyan különböző vállalkozási formákat, mint a szövetkezetek, a segélyegyletek és a szociális gazdaság egyéb vállalkozási formái⁽⁶⁾. Elismeri annak fontosságát, hogy biztonságos befektetési környezetet, szilárd üzleti jogi szabályozást, igazságos adórendszert kell teremteni, hatékony és kiszámítható jogrendet alakítva ki, amely garantálja a hazai és külföldi befektetések számára a jogbiztonságot. Az EGSZB kiemeli az online kereskedelmi infrastruktúra és szolgáltatások fontos szerepét az exportkínálat megerősítésére és diverzifikálására irányuló stratégiában.

4.2.2 Az EGSZB támogatja azokat az intézkedéseket, melyek célja a mezőgazdasági kistermelők és a kisvállalkozások kereskedelmi támogatásokhoz való hozzáféréseinek megkönnyítése, lehetővé téve számukra, hogy részesedjenek a kereskedelmi ügyletek előnyeiből, és előmozdítva azokat a politikákat, amelyek az informális szektorból a legális tevékenységek felé terelik őket. Az EGSZB ennek kapcsán emlékeztet az ILO és a WTO által készített közös tanulmány következtetéseinek időszerűségére⁽⁷⁾, amely szerint „az informális foglalkoztatás erőteljes hatása a fejlődő világban megakadályozza ezeket az országokat, hogy élvezzék a kereskedelmi nyitás előnyeit, a munkavállalókat az átmeneti időszakban a szegénység csapdájába zárva”. A férfiak és nők egyenlőségét szolgáló intézkedések és a nők tevékenységeihez nyújtott támogatás hozzájárulhat az informális szektor legális tevékenységek felé történő elmozdításához. Meg

kell őrizni a korrupció elleni küzdelem és az infrastruktúra-fejlesztés prioritását. A társadalmi partnereknek és a civil társadalom egyéb szervezeteinek együttműködése a korrupcióellenes küzdelemben az euromediterrán partnerségen belül sok hasznos tanulsággal szolgálhat.

4.2.3 A vállalkozási formáktól függetlenül tovább kell növelni az EU viszonylagos előnyét a magánszektorbeli szereplők támogatása terén az egyéb – nemzeti vagy multilaterális – intézményekkel szemben, fokozva az Unió kereskedelmösztönző támogatási rendszerének hatékonyságát, főként a déli félteke országai közötti kereskedelem növekedésének fényében. Az Uniónak a tétellel arányos humán erőforrást kell biztosítania a harmadik országokban működő delegációi számára, és jobban be kell vonni a delegációkat a helyi szinten szerzett tapasztalatok hasznosításába.

4.2.4 A magánszektorban igen aktív szerepet játszó szakmai szervezetek jelentősen hozzájárulhatnak a partnerországok együttműködési igényének felmérésében. Az EGSZB közvetítésével velük folytatott szorosabb konzultáció hozzájárulhat ahhoz, hogy az együttműködési kínálat és kereslet közelítsen egymáshoz. A GPM-ekről folytatott tárgyalások és a Világbank égisze alatt meghirdetett, a szegénység csökkentésére irányuló stratégiai tervek előzménye lehetővé tette a fejlődő országok szakmai szervezeteinek megerősítését és szervezettebbé tételét.

4.2.5 Az EGSZB is kedvezően fogadja azt az Európai Bizottság által kiemelt elgondolást, hogy a vállalatok társadalmi felelősségvállalása globális szinten is hozzájárul a tisztességes verseny feltételeinek előmozdításához a kereskedelem és a befektetések területén. Bizonyított tény, hogy az alvállalkozókra is kiterjedő nemzetközi keretmegállapodásokon keresztül az európai illetőségű nagyvállalatok úttörő szerepet játszottak bizonyos szociális, környezetvédelmi és jó kormányzási normáknak a kereskedelemben történő bevezetésében. Az OECD-iránymutásokhoz való csatlakozás éppen ezért helyénvaló javaslat, amelynek megvan az az előnye is, hogy fellebbezési mechanizmust is magában foglal jogvita esetére. Ezek az iránymutatók egyúttal arra is utalnak, hogy a releváns, megbízható és ellenőrizhető vállalkozási adatok évente történő közzétételének kívánalmát általánossá kell tenni.

4.3 A globális kormányzás reformjának előkészítése

4.3.1 A kereskedelmi és fejlesztési együttműködési kínálatot ki kellene terjeszteni, és be kellene vonni a feltörekvő országokat is, a hivatalos fejlesztési támogatásokat és kedvezményes piacra jutási lehetőségeket hagyományosan biztosító OECD-tagországok mellett. Jelenleg a feltörekvő országok rendelkeznek e tekintetben a legjelentősebb mozgástérrel. Az EGSZB különösen arra biztatja az EU-t, hogy a multilaterális fórumokon (elsősorban a G20-ak körében), illetve a feltörekvő országokkal kialakított kétoldalú kapcsolatai keretében is jobban támogassa a legkevésbé fejlett országokból (LDC-országokból) származó termékek tényleges – vámtól és kvótáktól mentes – hatékony piaci hozzáférést. Az Unió prioritásává léphetne elő, hogy az EU megerősítse az LDC-országok tárgyalási kapacitásait a déli félteke országai közötti kereskedelmi megállapodások kapcsán.

⁽⁶⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: *Szociális gazdaság Latin-Amerikában* – HL C 143., 2012.5.22.

⁽⁷⁾ *Mondialisation et emploi informel dans les pays en développement* [„Globalizáció és informális foglalkoztatás a fejlődő országokban”], ILO/WTO közös tanulmány, 2009.

4.3.2 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy minden erőfeszítést meg kell tenni a dohai fejlesztési ciklus lezárása érdekében, legalább az LDC-országoknak kedvező előzetes megállapodás formájában, ugyanakkor a donor országok széles körű kötelezettségvállalásával, akár tagjai a Fejlesztési Támogatási Bizottságnak (DAC), akár nem. Az EGSZB ismételten hangot ad annak a kívánságának, hogy a 2015-ös évet – a millenniumi fejlesztési célok (MDG) céldátuma – szenteljék a nemzetközi együttműködésnek. Az EGSZB a konzultációkkal párhuzamosan véleményt kíván kidolgozni az MDG-k mérlegéről és a Rio+20 csúcson megnyílt fenntartható fejlődési perspektívákról.

4.3.3 Ugyanakkor az EU kereskedelmi és fejlesztési stratégiája nem korlátozódik sem a feltörekvő országokkal való kölcsönösség megerősítésére, sem pedig a legkevésbé fejlett országok áruinak vámmentes piaci hozzáférésére. A két országcsoport között elhelyezkedő, nem feltörekvő „köztes”

országok fontos partnerek, akikkel az EU fejleszthetné közös érdekeltségeit. Ezen országok komoly szövetségessé válhatnak a jobb kormányzás előmozdításában, ami az Európai Unió kulcsfontosságú célja. A segítségre leginkább rászoruló országok prioritásként való kiemelése miatt a közleményből hiányzik egy explicit stratégia, amely nem korlátozódik a szigorúbb GSP-feltételekre.

4.3.4 A fejlődő országok közötti megalapozottabb differenciálás, amely túllép a nemzeti jövedelem egyedüli kritériumán (az LDC-országok esetében már alkalmazzák ezt a megközelítést), már útnak indított és ígéretes kísérlet a kereskedelmi támogatásoknál alkalmazott különleges és differenciált bánásmód hatékonyságának növelésére. Az EU-nak fel kellene vetetnie ezt a témát a 2015 utáni időszak millenniumi fejlesztési céljairól és a fenntartható fejlődés céljairól folytatott vita napirendjére.

Kelt Brüsszelben, 2012. szeptember 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Staffan NILSSON